

резольюція і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК: в 2 т. / К.: Політвидав України, 1976 – Т. 1. – 1008 с. 19. ЦДАВО України, ф. 217, оп. 2, спр. 2, арк. 3. 20. Там само, ф. 3040, оп. 1, спр. 259, арк. 4. 21. Василевський К.В. Промислова кооперація на 10 роковини Жовтня / К.В. Василевський // Вісник промислової та промислово-кредитової кооперації України. – 1927. – № 8. – С. 4–8. 22. Квириг Э.И. Внимание кустарно-промкооперации / Э.И. Квириг // Коммунист. – 15 мая 1923. – С.1. 23. ЦДАВО України, ф. 337, оп. 1, спр. 5752, арк. 8. 24. Кондрушкин И.С. Частный капитал перед Советским судом / И.С. Кондрушкин. – М.-Л.: Госиздат. – 1927. – 240 с. 25. Броневий А. Злочинні шляхи нагромадження приватного капіталу / А. Броневий. – Харків: Держвидав України, 1929. – 56 с. 26. Державний архів Житомирської області, ф. Р-227, оп. 2, спр. 1388, арк. 18, 73, 75зв. 27. ЦДАВО України, ф. 1, оп. 4, спр. 1021, арк. 47, 48. 28. Сігал Б.В. До питання про приватний капітал на Україні / Б.В. Сігал. – Харків: ЦСУ УСРР, 1929. – 179 с. 29. Державний архів Житомирської області, ф. Р-227, оп. 2, спр. 1555, арк. 3–5, 8. 30. Державний архів Луганської області, ф. Р-1283, оп. 3, спр. 62, арк. 11. 31. Державний архів Миколаївської області, ф. Р-548, оп. 1, спр. 66, арк. 42, 79. 32. КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК / – К.: Політвидав України, 1980. – Т. 4. (1927–1931 рр.). – 557 с. 33. Державний архів Миколаївської області, ф. Р-548, оп. 1, спр. 74, арк. 12, 42, 53. 34. Збірник законів та наказів робітничо-селянського уряду СРСР. – 1927. – № 23. – Ст. 256. 35. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 20, спр. 2303, арк. 53. 36. Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-Крестьянского правительства СССР. – 1928. – Бюл. № 23. – Ст. 256. 37. Єрмак О.П. Політика Комуністичної партії щодо залишків капіталістичних елементів на початку реконструктивного періоду / О.П. Єрмак // Український історичний журнал. – 1973. – № 4. – С. 46–54. 38. Державний архів Житомирської області, ф. Р-227, оп. 2, спр. 1385, арк. 13,15,16. 39. Там само, спр. 1386, арк. 2, 3, 16. 40. Державний архів Київської області, Ф. 709, оп. 2, спр. 423, арк. 74. 41. Вовки в овечій шкурі // Кооперований кустар. – 16 травня 1928. – С. 2. 42. Державний архів Одеської області, ф. Р-5069, оп. 1, спр. 3, арк. 26.

Константин Никитенко

ПОЛИТИКА СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ ОТНОСИТЕЛЬНО НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ КРЕДИТНЫХ ИНСТИТУЦИЙ: МЕЖДУ НЭПМАНОМ И КООПЕРАТОРОМ.

Исследование посвящено анализу регулирования деятельности негосударственных кредитных институций в условиях НЭПа, а так же первой пятилетки.

Ключевые слова: советская власть, НЭП, общества взаимного кредита, кредитно-сберегательные кооперативы, негосударственные кредитные институции.

Kostiantyn Nikitenko

AN ATTITUDE OF THE SOVIET POWER APPARATUS TOWARDS NON-STATE CREDIT INSTITUTIONS: BETWEEN A NEPMAN AND A COOPERATOR.

Research is dedicated to the analysis of the operation of non-state credit institutions under conditions of the NEP and first five-year plan.

Key words: the soviet power, NEP, mutual credit associations, save-and-loan cooperatives, non-state credit institutions.

УДК 94(477)

Микола Галай

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ НА ПОЧАТКУ 30-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті досліджується реформування системи освіти Другої Речі Посполитої на початку 30-х років ХХ століття. Аналізується нормативно-правове регулювання системи освіти Польської держави, характеризується позитивні та негативні чинники проведених змін. З'ясовано зміст реформування системи адміністрування системи освіти.

Ключові слова: реформа, система освіти, Друга Річ Посполита, нормативно-правове регулювання.

Модерні євроінтеграційні процеси зумовлюють зростання інтересу наукової громадськості до дослідження проблем української історії крізь призму історії Європи та світу. В цьому контексті неабиякої актуальності набуває дослідження реформи системи освіти Польської держави на початку 30-х років ХХ століття, до складу якої у міжвоєнний період входили західноукраїнські землі, на теренах яких функціонувала мережа україномовних освітніх закладів.

Об'єктом дослідження виступає система освіти Другої Речі Посполитої упродовж 1932–1939 рр.

Предмет дослідження – реформування системи освіти Польської держави на початку 30-х років ХХ століття.

Мета статті полягає у дослідженні характерних особливостей реформування системи освіти Другої Речі Посполитої на початку 30-х років ХХ століття.

Реалізація мети дослідження передбачає розв'язання наступних завдань: визначення особливостей інновацій нормативно-правового регулювання системи освіти Польської держави початку 30-х років ХХ століття, з'ясування позитивних та негативних чинників проведених змін.

Джерельну базу статті складають нормативно-правові акти Другої Речі Посполитої, що визначали зміст реформування освітньої галузі Польської держави (розпорядження міністра віросповідань та народної освіти "Про шкільні округи" від 7 липня 1932 р. [7], розпорядження міністра віросповідань та народної освіти "Про поділ шкільних округів на шкільні райони" [8] та Президента Речі Посполитої "Про організацію районних шкільних влад" [9] від 4 липня 1933 р., закони "Про приватні школи та наукові і виховні заклади" [10] та "Про устрій системи освіти" [11] від 11 березня 1932 р.) та публікації, розміщені на сторінках тогочасної преси, представлені статтями "Не скує душі живої і слова живого: З приводу реформи шкільництва у Польщі" [2] та "Рідна школа в 1932–1933 р." [4], що розкривають окремі питання наслідків проведених реформ і громадського резонансу, що його викликали ці зміни.

Проблема реформування системи освіти Другої Речі Посполитої на початку 30-х років ХХ століття ще не отримала належного наукового висвітлення, хоча її опосередковано досліджували в наукових працях як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники. У цьому контексті варто згадати дослідження Є. Громова "Організація професійної технічної освіти у Другій Речі Посполитій (1918–1939 рр.)" [1]. Автор його присвячує розвитку системи професійно-технічних навчальних закладів на теренах Польської держави міжвоєнного періоду, однак звертає значну увагу на змістовне наповнення шкільної реформи початку 30-х років ХХ століття та її позитивні і негативні аспекти.

Також теми реформування системи освіти Другої Речі Посполитої стосується наукова праця Н. Оболончик "Кременецький ліцей в системі освіти Другої Речі Посполитої" [3], в одному з розділів знаходимо аналіз змін адміністративного устрою системи освіти Польщі після 1932 року та характеристику освітньої реформи з точки зору її наслідків для українських навчальних закладів.

Аналізу реформи системи освіти Польської держави 1932 року присвячена також монографія Б. Ступарика "Шкільництво Галичини (1772–1939)" [5], у якій значна увага приділяється проблемам розвитку системи освіти на західноукраїнських землях в міжвоєнний період і реалізації на цих теренах освітньої політики Другої Речі Посполитої.

Проблеми реформування системи освіти Другої Речі Посполитої початку 30-х років ХХ століття аналізували у своїх дослідженнях також польські вчені. Зокрема, У. Врублевська у статті "Освітня політика Польської держави по відношенню до національних меншин, етнічних та релігійних груп, що проживали на Східних землях Другої Речі Посполитої" [12] крізь призму аналізу офіційної політики Другої Речі Посполитої щодо національних меншин, досліджує процес проведення реформ культурно-освітнього життя країни у міжвоєнний період.

Тему розвитку системи освіти Польщі міжвоєнного періоду, а в тому числі й реформи системи освіти початку 30-х років ХХ століття, досліджував і Я. Жарновський у монографії "Незалежна Польща 1918–1939" [13], у якій поряд з вивченням політичного та соціально-економічного розвитку країни у міжвоєнне двадцятиліття розглядається й освітня політика Польської держави і її реалізація на підвладних територіях.

Однак, не применшуючи ваги усього історіографічного доробку з цієї проблематики, на наш погляд, тема реформи системи освіти Другої Речі Посполитої початку 30-х років ХХ століття ще потребує належного наукового вивчення.

Незважаючи на низку позитивних зрушень в освітній сфері Польської держави у 20-х роках ХХ століття, станом на початок 30-х років ХХ століття назріло чимало проблем, шляхи вирішення яких подано у праці тогочасного міністра віросповідань та народної освіти Я. Єдженевича "Про новий виховний ідеал", що згодом став основою закону "Про устрій системи освіти", схвалений 11 березня 1932 р [3, с. 43]. В історію він увійшов під назвою "шкільна реформа 1932 р.", або так звана "єдженевичувка". З нового 1932–1933 навчального року цей закон значною мірою перебудував систему шкільної освіти Польської держави, вирішивши чимало питань, пов'язаних з устроєм і завданнями дошкільних навчальних закладів, початкових, середніх, професійних шкіл, системою навчання вчителів, і вищої освіти. Положення закону, як передбачалось, за 6 років мали бути повністю реалізовані [11].

Передовсім вони стосувалися організаційних рівнів системи освіти. На першому рівні цієї структури були дошкільні навчальні заклади, що, зазвичай, діяли у період сезонних польових робіт та приймали дітей віком 3-6 років [11].

Окрему ланку системи освіти складала початкова школа, що згідно з законом "Про устрій системи освіти" була основою устрою системи освіти Польської держави. Навчання у ній було обов'язковим і тривало 7 років [11], розпочиналося з початком шкільного року, коли дитині виповнялося 7 років. Хворі діти, із фізичними вадами, відстаючі у фізичному чи розумовому розвитку, мали навчатися у спеціальних закладах, спеціальних початкових школах, чи у спеціальних відділеннях (класах).

Початкова школа охоплювала семирічний курс навчання. У законі наголошувалося на тому, що початкова школа мала сприяти державі в "організації виховання і навчання загалу на свідомих своїх обов'язків і творчих громадян Республіки, а громадянам тим забезпечити якнайшвидшу релігійну, моральну, розумову і фізичну підготовку, а також кращу підготовку до життя, здібним і талановитим особам з усіх прошарків суспільства уможливити досягнення найвищого наукового та професійного освітнього рівня" [11].

Її програма поділялася на три рівні: перший охоплював початковий рівень загальної освіти, другий – був поглибленням і розширенням першого, а третій – мав підготувати молодь до суспільно-громадського і господарського життя. Окрім того, згідно з законом визначалося, що особливості культурно-економічного середовища, у якому перебувала школа, мали реалізовуватися в навчальному матеріалі усіх трьох рівнів.

Реформа зберегла семирічну обов'язкову початкову загальну освіту. Разом з тим вона ввела організаційне і програмне диференціювання початкових шкіл на школи першого (чотирирічні), другого (шестирічні) та третього (семирічні) ступенів, фактично санкціонуючи відмінності у рівнях навчання вже на першому, обов'язковому ступені навчання [12, с. 121]. Передбачалось, що навчальна програма початкової школи мала бути складена так, аби уможливити перехід учнів зі шкіл одного типу до другого, з шкіл нижчого ступеня до вищого [11].

Більшість шкіл першого ступеня діяло у сільській місцевості, що значно ускладнювало подальший доступ сільських дітей до середніх та вищих навчальних закладів. Фінансові труднощі та відсутність учителів стали причиною того, що значна частина дітей залишалась поза виконанням "шкільного обов'язку". Наприклад, у 1934–1935 навчальному році кількість таких дітей складала понад 900 тисяч [1, с. 113]. У виданому роком пізніше "Статуті початкової школи" (1933 р.) [6] визначалися нові правила створення шкільної мережі. Школа I ступеня мала мати від 60, а не як раніше 40, до 120 учнів, і у ній мали працювати 1 або 2 учителі. Школи II ступеня мали нараховувати від 121–160 учнів і мати 3 учителів, а 161–210 учнів – 4 учителі. Школа III ступеня, що нараховувала 211–260 учнів мала мати штат з 5 учителів, 261–310 учнів – 6 учителів, 311 учнів і більше – 7 учителів [6]. Це призводило до ліквідації значної кількості початкових шкіл у Польській державі.

Третій організаційний рівень системи освіти складали середні загальноосвітні навчальні заклади. Закон "Про устрій системи освіти" від 11 березня 1932 р. ліквідував колишню восьмирічну гімназію, замінивши її новою чотирирічної гімназією та дворічним загальноосвітнім та трирічним професійним ліцеєм [5, с. 126]. Вступати до гімназії дозволялось відтепер виключно за результатами вступних іспитів, лише після закінчення шести класів початкової школи. Гімназії використовували єдину загальноосвітню програму навчання, а до вступу у вищі навчальні заклади готували дворічні ліцеї з гуманітарною, фізико-математичною або природничою спеціалізацією [1, с. 113].

Важливою інновацією стало також реформування сфери професійно-технічної освіти, що отримала належне нормативно-правове регулювання та визначення організаційної структури. У професійній освіті виділялися професійні школи, що включали школи професійного підвищення кваліфікації, школи основного типу (професійні школи нижчого рівня, професійні гімназії, професійні ліцеї, школи майстрів і підмайстрів); школи професійного навчання; вищі технічні навчальні заклади, а також професійні курси [1, с. 113].

Змін зазнала й система підготовки учителів. Згідно з законом ліквідовувалися колишні п'ятирічні учительські семінарії, а замість них навчання учителів початкових шкіл мало відбуватися у трирічних педагогічних ліцеях та дворічних педагогіях (педагогічних навчальних закладах) [1, с. 113].

Серед позитивних змін системи освіти Другої Речі Посполитої внаслідок проведення освітньої реформи на початку 30-х років XX століття варто згадати чітке визначення адміністративної структури управління шкільною освітою та окреслення правового регулювання середньої та професійної освіти. Однак мала реформа й чимало прорахунків. Поділ загальноосвітньої обов'язкової школи на декілька рівнів ускладнював доступ значної частини учнів до середніх і вищих навчальних закладів, оскільки право на вступ до гімназії, згідно з положеннями закону "Про устрій системи освіти", мали виключно випускники 6-ми та 7-ми класних початкових шкіл, яких в усій країні було надто мало. Особливо це

відобразилося на сільській молоді, яка, після закінчення початкової школи, здебільшого не продовжувала навчання, а отже, залишалась за межею суспільно-політичного життя держави [3, с. 44]. Разом з тим, скорочувалася кількість середніх освітніх закладів на території Польської держави у 30-х роках ХХ століття, що призводило до скорочення прийому до них.

11 березня 1932 р. прийнято закон "Про приватні школи та наукові і виховні заклади" [10], що визначав основні принципи діяльності приватних освітніх закладів на теренах Польської держави у 30-х роках ХХ століття. Відповідно до його положень, контроль за приватними школами, виховними та науковими закладами мав здійснювати міністр віросповідань та народної освіти, який міг делегувати свої повноваження місцевій шкільній владі. Польському громадянину дозволялось створювати приватну школу на підставі подання статуту, що визначав її внутрішній устрій, мову навчання, програму та назву, а також взаємини власника, директора (керівника) та учителів. Також він мав забезпечити школу відповідним приміщенням, обладнанням і навчальними посібниками; продемонструвати, що коштів на її утримання виділятимуться достатньо; надати довідку компетентних органів, про бездоганну його поведінку щодо моралі та лояльності до держави; продемонструвати рішення шкільної влади про те, що усі умови виконані. Міністр віросповідань та народної освіти у виняткових випадках міг дозволити відкриття приватної школи особам непольського громадянства. Після отримання рішення, що підтверджувало виконання усіх необхідних умов, засновник приватної школи міг її відкрити. Про дату відкриття він мав повідомити шкільну владу не пізніше, ніж за два тижні до початку навчання [10].

Серед приватних шкіл виділялися заклади, що мали повні чи неповні права державних (так звані "права публічності"). За їх відсутності, учні, при переході до відповідних класів державних і приватних, з правами державних шкіл, мали складати вступні іспити з усіх предметів, а випускники – екзамен перед державними комісіями. Приватні школи та заклади, зорганізовані за зразком державних, могли отримати повноваження шкіл державних ("права публічності"), виконавши низку умов [10].

Разом з тим, закон "Про приватні школи та наукові і виховні заклади" передбачав, що приватна школа могла бути ліквідована шкільною владою якщо вона не діяла упродовж трьох місяців без поважної причини, науковий чи виховний рівень школи за останніх 3 роки був недостатнім, школа не виконувала певних приписів чи положень статуту, навчання чи виховання молоді відбувалося у дусі нелояльному до держави, чи школа негативно впливала на молодь. Перед прийняттям рішення про ліквідацію школи, шкільна влада мала вимагати від керівництва школи пояснень [10]. Директором, керівником чи учителем школи міг бути тільки "бездоганний польський громадянин" [10], належної професійної кваліфікації. Директора (керівника) приватного освітнього закладу затверджувала шкільна влада. Вона ж могла вимагати від директора (керівника) чи учителя довідку компетентних органів про бездоганну його поведінку щодо моралі та лояльності до держави, а також звільнення директора (керівника) чи учителя якщо той: здійснював на молодь шкідливий вплив з виховної точки зору, не виконував певних приписів чи положень статуту школи, недобросовісно виконував обов'язки директора (керівника), учителя [10].

У статті "Рідна школа в 1932–1933 р." є коментар щодо ситуації, яка склалася після реформи 1932 року в сфері приватної освіти: "1932–1933 навчальний рік був переломним в організації приватного шкільництва взагалі, а зокрема для шкільництва Рідної школи" [4, с. 354]. Закон "Про приватні школи та наукові і виховні заклади" вимагав від українських приватних закладів підтвердження їх прав здійснення освітньої діяльності, отриманих ще у 20-х роках ХХ століття, а як наслідок "це потягло за собою великі клопоти та грошові витрати. Найболючіше відчулось положення нового закону, що вимагало від нашого вчителства предкладання свідоцтв лояльності та передбачало можливість незатвердження вчителів з педагогічних оглядів. З початком шкільного року 1932–1933 не одержало свідоцтва лояльності чимало наших вчителів" [4, с. 354].

Про негативні наслідки реформування системи освіти йдеться і у статті "Не скує душі живої і слова живого". Зокрема, у ній наголошувалося на непродуманості законів "Про організацію системи освіти" і "Про приватні школи та наукові і виховні заклади". Активно виступали проти ухвалення цих нормативно-правових актів депутати Мілена Рудницька, Ярема, представник єврейського клубу Грінбавм та "ендеки", які знайшли в них чимало прорахунків та упущень, що давало можливість вільного трактування їх окремих положень. Депутат Стронські взагалі заявив, що вони суперечать міжнародним договорам про охорону меншин і польській конституції [2, с. 50–51]. Коментуючи закон про приватну освіту, усвідомлюючи його прихований зміст М. Рудницька заявляла про те, що після його прийняття "приватне українське шкільництво взяте за горло", а стосовно прийнятого закону про організацію системи освіти: "централізація й уніфікація освіти спрямована проти прикмет українського народу" [2, с. 51]. Для розуміння причин критики закону про приватні школи

варто зауважити, що саме ці навчальні заклади були легальними осередками, де можливе було національне виховання української молоді [4, с. 357–358].

Для реалізації реформи необхідно було внести деякі зміни і в сферу управління системою освіти. З цією метою 7 липня 1932 р. міністр віросповідань та народної освіти підписав розпорядження, згідно з яким Польську державу було поділено на вісім шкільних округів: Брестський, Краківський, Любельський, Львівський, Познанський, Варшавський, Віленський та Луцький. Тернопільське, Станіславське та Львівське воєводства входили до складу Львівського шкільного округу з центром у Львові [7]. 4 липня 1933 р. виходячи з адміністративного поділу системи освіти, президент Польської республіки видав розпорядження про організацію районних шкільних влад, розділивши шкільні округи на шкільні райони (інспекторати).

Шкільний інспекторат займав територію одного чи декількох повітів, очолюваних шкільним інспектором. Шкільний інспектор підпорядковувався куратору шкільного округу [9]. 14 липня 1933 р. міністр віросповідань та народної освіти підписав розпорядження про поділ шкільних округів на шкільні райони [8]. Така структура адміністрування системи освіти Польської держави існувала до вересня 1939 року, коли Друга Річ Посполита втратила власну незалежність.

Отже, реформа системи освіти Другої Речі Посполитої 1932 року мала своїм результатом кардинальні зміни в структурі та адмініструванні системи освіти країни. Вона стосувалася практично усіх рівнів системи освіти. Позитивними елементами реформи було чітке визначення адміністративної структури управління шкільною освітою та окреслення правового регулювання середнього та професійної освіти. Важливою новацією 30-х рр. ХХ століття стало також правове врегулювання діяльності приватних освітніх закладів різних рівнів на теренах Польської держави.

Разом з тим мала реформа й чимало недоліків. По-перше, вона не вирішувала проблеми диспропорції закладів початкового навчання у міській та сільській місцевості. По-друге, створена згідно з реформою чотирирічна гімназія вимагала від вступників закінчення щонайменше 6 класу початкової школи, тоді як у сільській місцевості переважали початкові школи нижчого ступеня організації. По-третє, запроваджені законом загальноосвітні та фахові ліцеї були для молоді "вибором без вибору", оскільки вибір молоді, зазвичай, базувався на близькості навчального закладу до місця проживання. По-четверте, реформування приватної освіти дало можливість шкільній владі більше можливостей для тотального контролю за ним.

Список використаних джерел

1. Громов Є. В. Організація професійної технічної освіти у Другій Речі Посполитій (1918–1939 рр.). / Є.В. Громов // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 41. – С. 112–115.
2. Не скує душі живої і слова живого: З приводу реформи шкільництва у Польщі // Рідна школа. – 1932. – Ч. 4. – С. 50-51.
3. Оболончик Н. Г. Кременецький ліцей в системі освіти Другої Речі Посполитої: дис. ... кандидата історичних наук: 07.00.01 / Наталія Григорівна Оболончик. – Луцьк, 2006. – 224 с.
4. Рідна школа в 1932–1933 р. // Рідна школа. – 1933. – Ч. 23-24. – С. 354-376.
5. Ступарик Б.М. Шкільництво Галичини (1772–1939) / Б.М. Ступарик. – Івано-Франківськ: [б. в.], 1994. – 144 с.
6. Kształcenia nauczycieli szkół powszechnych (podstawowych) lata 1918 – 1939. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <http://sites.google.com/site/ksztalacenienuczycieli/organizacja-ksztalacenienuczycieli/lata-1918-1939>.
7. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o okregach szkolnych. [Електронний ресурс] // Dz.U. 1932 nr 63 poz. 589. – z dnia 7 lipca 1932 r. – Режим доступу до журналу: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19320630589&type=2>.
8. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o podziale okregow szkolnych na obwody szkolne. [Електронний ресурс] // Dz.U. 1933 nr 61 poz. 459. – z dnia 4 lipca 1933 r. – Режим доступу до журналу: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19330610459&type=2>.
9. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o organizacji obwodowych władz szkolnych. [Електронний ресурс] // Dz.U. 1933 nr 50 poz. 389. – z dnia 4 lipca 1933 r. – Режим доступу до журналу: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19330500389&type=2>.
10. Ustawa o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych. [Електронний ресурс] // Dz.U. 1932 nr 33 poz. 343. – z dnia 11 marca 1932 r. – Режим доступу до журналу: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19320330343&type=2>.
11. Ustawa o ustroju szkolnictwa. [Електронний ресурс] // Dz.U. 1932 nr 38 poz. 389. – z dnia 11 marca 1932 r. – Режим доступу до журналу: <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19320380389&type=2>.
12. Wróblewska U. Polityka oświatowa państwa polskiego wobec mniejszości narodowych, grup etnicznych i wyznaniowych zamieszkujących Kresy Wschodnie w II RP / U. Wróblewska // Nayka. – 2011. – № 2. – S. 109-124.
13. Żarnowski J. Polska Niepodległa 1918–1939 / Żarnowski J. – Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk – Jyd Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1984. – 162 s.

Николай Галай

РЕФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ ВТОРОЙ РЕЧИ ПОСПОЛИТОЙ В НАЧАЛЕ 30-Х ГОДОВ XX ВЕКА

В статье исследуется реформирование системы образования Второй Речи Посполитой в начале 30-х годов XX века. Анализируется нормативно-правовое регулирование системы образования Польского государства, характеризуется положительные и отрицательные факторы произведенных изменений. Выяснено содержание реформирования системы администрирования системы образования.

Ключевые слова: реформа, система образования, Вторая Речь Посполита, нормативно-правовое регулирование.

Mykola Galai

REFORMING THE EDUCATIONAL SYSTEM OF THE SECOND POLISH REPUBLIC IN THE EARLY 30-IES OF XX CENTURY

The article examines the reform of the education system of the Second Polish Republic in the early 30-ies of XX century. Analyzes the legal regulation of the education system of the Polish state, characterized by positive and negative factors of the changes. Explained the content of the reform of the administration system education.

Key words: reform, the education system, the Second Polish Republic, legal regulation.

УДК 94(477)

Ігор Саківський

СПРАВА “ПРИШЛЯКА І ГОЛОЯДА” В ІСТОРІЇ ОУН

У статті автор аналізує найвідоміший атентат ОУН у Тернопільському воєводстві. Основна увага приділена причинам акції та процесу поліцейного розслідування.

Ключові слова: Тернопільське воєводство, ОУН, націоналісти, атентат, польська поліція.

Історичні знання відіграють винятково важливу роль в процесі становлення молоді держави. Напрочуд актуальним є відтворення цілісної об'єктивної картини історичного минулого на основі широкої джерельної бази, а також звільнення від стереотипів та кліше. Особливо це стосується історії XX століття, зокрема, історії Організації українських націоналістів (ОУН). Маловивченими залишаються такі резонансні акції ОУН в Тернопільському воєводстві, як справа “Пришляка і Голояда”.

Досліджувана проблема частково розглядається у працях П. Мірчука, Ю. Юрика [1–2]. П. Мірчук розглядає проблему в руслі боротьби з польськими провокаторами, Ю. Юрик частково описує причини атентату.

Джерельна база дослідження представлена фондами Центрального державного історичного архіву у м. Львові [3] та Державного архіву Тернопільської області [4–7]. Матеріали з цих архівів містять інформацію про хід розслідування, причини та передумови атентату, наслідки для суспільства.

З огляду на актуальність і ступінь наукової розробки теми, метою праці є дослідження причин протистояння польської влади та ОУН, висвітлення культурного та політичного підґрунтя виникнення протистояння.

Об'єктом дослідження є історія діяльності ОУН в Тернопільському воєводстві.

Предметом дослідження – бойові засоби і методи, які використовували націоналісти.

З моменту утворення, ОУН зайняла різку негативну позицію стосовно Польської держави. Націоналісти для досягнення своїх цілей використовували різні форми та методи боротьби. Найбільш радикальними діями були замах та вбивства з політичною метою. Найвідомішими серед них є справа В. Біласа – Д.Данилишина, атентат М.Лемика, вбивство Е.Чеховського, Б.Перацького. Перелік є неповним без справи Якова Пришляка і Павла Голояда, страта яких в квітні 1932 р. викликала широкий резонанс в українському суспільстві. Ця сторінка діяльності ОУН залишається маловивченою попри те, що Я.Пришляк і П.Голояда були першими страченими оунівцями. Їхня справа, поряд з Д.Біласом і В.Данилишином, була важливою складовою ідеологічного виховання націоналістів.